

Nieuwe galmuggen voor de Nederlandse fauna (III)

door

W. NIJVELDT

Instituut voor Plantenziektenkundig Onderzoek, Wageningen

Alhoewel de droge zomer van 1959 de normale ontwikkeling van vele galmugsoorten aanzienlijk heeft belemmerd, konden er toch nog enige nieuwe soorten aan onze fauna worden toegevoegd. Zij zullen, met toevoeging van enkele beknopte gegevens, hieronder worden vermeld.

Itonididae

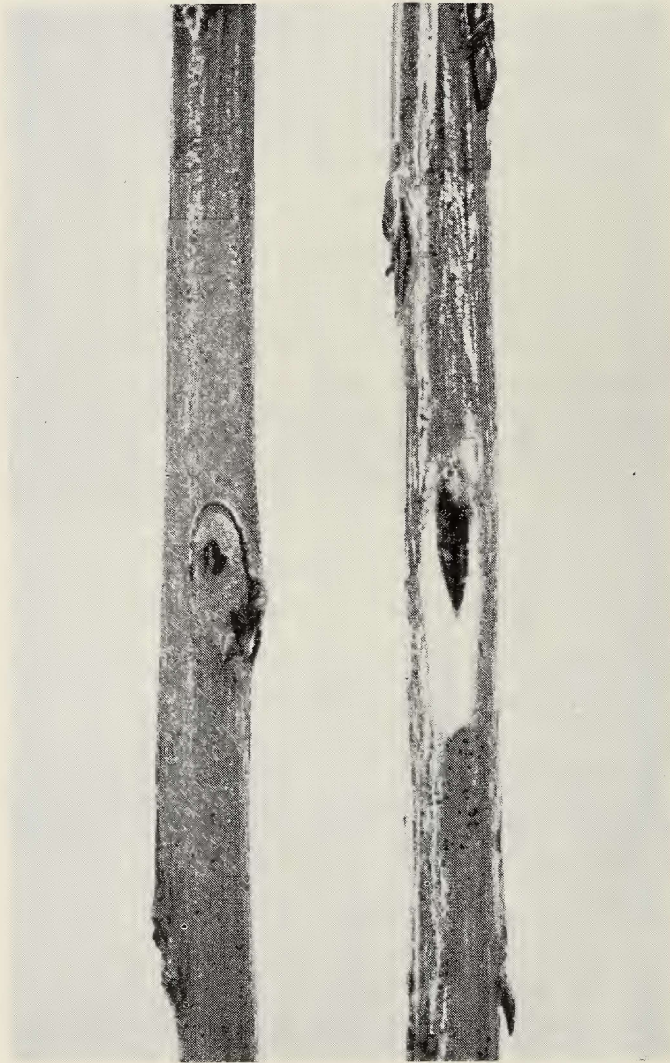

Foto I.P.O.

Fig. 1. *Salix* sp. met uitvliegopeningen *Rhabdophaga justini* Barnes. (*Salix* sp. with exit holes of *Rb. justini*)

Clinodiplosis cilicrus Kieffer. Berlikum, 16.IX.1959, L. E. VAN 'T SANT leg. De larven van deze soort werden gevonden in bloemhoofdjes van *Centaurea* sp. De bloemen waren niet merkbaar misvormd. KIEFFER (13, 14) beschreef deze galmug uit Duitsland van *Centaurea*- en *Cirsium*-soorten.

Haplodiplosis equestris Wagner. Kekerdom, 18.VII.1958, H. C. BURGER leg. De larven verwekken zadelvormige gallen aan de stengels van diverse graan-gewassen, echter in het bijzonder bij tarwe en gerst (fig. 1). De soort trad in 1958 in verscheidene delen van Nederland min of meer talrijk op (HULSHOF, 12). Het door de heer BURGER geschonken materiaal bestond uit tarwestengels met volwassen larven. In 1959 verschenen de volwassen muggen. WAGNER (32) beschreef deze soort in 1871 als *Diplosis equestris*; in 1898 werd zij door KIEFFER bij het geslacht *Clinodiplosis* ondergebracht (15). RÜBSAAMEN (26) maakte deze soort in 1911 tot type van het nieuwe geslacht *Haplodiplosis*. Hij beschreef later de variëteit *Haplodiplosis equestris*, f. *incerta* (28).

De tarwestengelgalmug is gevonden in Duitsland (3, 29, 33), Polen (16, 17), Rusland (20, 21), Tsjecho-Slowakije (7), Italië (8, 31), Frankrijk (2, 22), Engeland (1, 6, 10, 23) en Oostenrijk (11).

Mycodiplosis sphaerothecae Rübsaamen. Alkmaar, 16.IX.1958, H. A. VAN HOOF leg. De larven werden gevonden op de bladeren van *Mentha* sp., alwaar ze zich voedden met de sporen van de schimmel *Puccinia menthae* Pers. De muggen verschenen in mei en juni 1959. RÜBSAAMEN (24) vond de larven in Duitsland op hopbladeren, welke met de schimmel *Sphaerotheca castagnei* Lev. overdekt waren en beschreef de volwassen muggen als *Diplosis sphaerothecae*. In 1895 (25) bracht hij deze soort onder in het geslacht *Mycodiplosis*.

Rhabdophaga justini Barnes. Diessen, 13.IV.1959, G. VAN ROSSEM leg. De larven van deze galmug werden aangetroffen in jonge twijgen van *Salix* sp. Verpopping vindt plaats in een zg. poppewieg in de twijg; als de volwassen mug is uitgekomen, blijft een klein rond gaatje aan de buitenkant van de twijg zichtbaar (fig. 2).

BARNES (4) beschreef deze galmug. Hij vond haar in Engeland op *Salix purpurea* L.

In de „Naamlijst van Nederlandse Diptera”, afgesloten 1 april 1939 door Prof. Dr. J. C. H. DE MEIJERE, treft men op pag. 139 de naam *Rhabdophaga albipennis* Winn. en op pag. 140 de naam *Helicomyia saliciperda* Duf. aan. WINNERTZ vond de eerste soort omstreeks 1850 in een kweekglas, waarin hij rozetgallen van *Salix alba* L. bewaarde. Hij nam aan, dat de muggen uit deze rozetgallen kwamen en correspondeerde hierover met H. LOEW, die de soort in een verhandeling over galmuggen opnam (18). Later beschreef WINNERTZ de soort zelf als *Cecidomyia albipennis* (34) met als bijschrift „Aus Weidenrosen von *Salix alba*”. SCHINER (30) echter merkte op: „Ich möchte glauben dass sie (die *Cec. albipennis*) zwischen den Schuppen der Rosetten lebt und die Galle nicht veranlasst”. F. LOEW (19) maakte aan deze twijfel een einde door een kweek op te zetten van *Cecidomyia (Rhabdophaga) rosaria*. Ook hij vond in het kweekglas herhaaldelijk *C. albipennis*, maar hij kon de lege pophuidjes hiervan niet in de rozetgallen ontdekken. Op zekere dag echter zag hij hoe een mug zich uit het onder de rozetgal bevindende takeinde naar buiten werkte. Bij onderzoek van de

Foto P.D.

Fig. 2. Tarwestengels, aangetast door *Haplodiplosis equestris* Wagn. (Wheat stems, infested by *H. equestris*)

andere takjes vond hij daarna de lege pophuidjes van de reeds eerder uitgekomen *C. albipennis* allemaal terug.

In 1841 beschreef DUFOUR een galmug van *Salix* sp. als *Lasioptera saliciperda* (9). Deze soort bleek wat betreft morfologie en levenswijze geheel met *C. albipennis* overeen te komen.

Lasioptera saliciperda werd door RÜBSAAMEN in 1915 (27) als type voor het nieuwe geslacht *Helicomya* gebruikt. BARNES (5) gaf van deze galmug nadere bijzonderheden en schreef o.a.: „the wings are whitish, opalescent and reminiscent of *Semudobia betulae*”.

Tijdens een tocht door de Biesbosch in 1959 zag ik op de takken van *Salix alba* L. grote aantallen witgevleugelde galmuggen bezig met eieren af te zetten in de zojuist verlaten uitvlieg-openingen. De morfologische kenmerken klopten met de beschrijvingen van *Helicomya saliciperda* Duf. en *Rhabdophaga albipennis* Winn.

Gezien bovengenoemde gegevens en het feit, dat geen van de galmugsoorten, die rozetgallen op *Salix* species verwekken, in het bezit zijn van witte vleugels is het m.i. verantwoord om *Rhabdophaga albipennis* Winn. als synoniem van

Helicomyia saliciperda Duf. te beschouwen en als zelfstandige soort van de naamlijst af te voeren.

Summary

In this paper four gall midges are recorded to be new for the Netherlands. Notes are given on biology, locality, dates of collection and host plant.

Rhabdophaga albipennis Winnertz has been accepted as a synonym of *Helicomyia saliciperda* Dufour on account of their biological and morphological similarity.

References

1. BAGNALL, R. S. & J. W. H. HARRISON, 1918, A Preliminary Catalogue of British Cecidomyiidae (Diptera) with special reference to the gall midges of the North of England, *Trans. ent. Soc. Lond.* 65 : 346—426.
2. BALACHOWSKY, A. & L. MESNIL, 1935—1936, Les insectes nuisibles aux plantes cultivées. Leurs moeurs, leur destruction. Paris, 2 vols.
3. BARNES, H. F., 1932, Notes on Cecidomyiidae, *Ann. Mag. nat. Hist.* (10) 9 : 475—484.
4. ———, 1935, On the Gall Midges injurious to the Cultivation of Willows. II. The so-called "shot hole" Gall Midges (*Rhabdophaga* spp.), *Ann. appl. Biol.* 22 : 86—105.
5. ———, 1951, Gall Midges of economic Importance. V: Gall Midges of Trees : 199, Crosby Lockwood & Son Ltd., London.
6. ———, 1956, Gall Midges of Economic Importance, VII: Gall Midges of Cereal Crops : 87, 88. Crosby Lockwood & Son Ltd., London.
7. BAUDYS, E., 1939, Report on adverse factors in the agricultural year 1937—'38 in the area of Moravia-Silesia, *Ochr. Rost.* 15 : 12—19.
8. CECCONI, G., 1933, Un ditteroecidio del grano nuovo per l'Italia prodotto da *Haplodiplosis equestris* Wagn., *Marcellia* 28 : 8—13.
9. DUFOUR, L., 1841, Histoire des métamorphoses des Cécidomyies du Pin maritime et du Peuplier, *Ann. Sci. Nat. Zool.* 16 : 257—263.
10. ENOCK, F., 1909, *Clinodiplosis equestris* Wagner, an insect new to Great Britain, *Entomologist* 42 : 217—219.
11. FABER, W., 1959, Untersuchungen über ein katastrophales Auftreten der Sattelmücke in Osttirol, *Pflanzenschutz-Berichte* 23 (5/6): 65—90.
12. HULSHOF, A. J. A., 1959, Het optreden van de galmug *Haplodiplosis equestris* Wagner in granen. 4e jaarboekje Stichting Nederlands Graancentrum : 13—22.
13. KIEFFER, J. J., 1889, *Ent. Nachr.* 15 : 152.
14. ———, 1894, *Feuille jeun. Natural.* 24 : 120—121.
15. ———, 1898, *Synopse Cecid.* : 38.
16. KRASUKI, A., 1929, Observations on the pests of cultivated plants in South-eastern Poland in 1929, *Mein. Inst. nat. polon. Econ. rur.* 10 : 588—595.
17. ———, 1931, Die Hessenfliege, Sattelmücke und Weizengallmücke in Südost-Polen, *Chor. ros.* 1 : 72—75.
18. LOEW, H., 1850, Programm. d. k. Fried. Wilh. Gym. zu Posen : 35.
19. LOEW, F., 1874, Neue Beiträge zur Kenntniss der Cecidomyiden, *Verb. K. K. Zool. bot. Ges. Wien* : 4—6.
20. LYUBOMUDROV, I., 1926, A new injurious insect of the winter wheat; *Clinodiplosis equestris* Wagn. in U.S.S.R., *Prot. Pl. Ukr.* 2 : 76—77.
21. ———, 1931, *Haplodiplosis equestris* Wagn. on Winter Wheat in Podolia, *Pl. Prot. Leningr.* 7 : 107—112.
22. NOURY, E. M., 1936, A propos de la Diptéroécidie de *Haplodiplosis equestris* Wagn., *Marcellia* 29 : 3—6.
23. ORMEROD, Eleanor A., 1890, Report of Observations of Injurious Insects and Common Farm Pests during the year 1889, with Methods of Prevention and Remedy, 13th Report : 30—31, Simpkin, Marshall, Hamilton, Kent & Co., London.

24. RÜBSAAMEN, E. H., 1889, *Ent. Nachr.*, Berlin, 15 : 381.
25. ———, 1895, *Ent. Nachr.*, Berlin, 21 : 186.
26. ———, 1911, Ueber deutsche Gallmücken und Gallen, *Zeitschr. wiss. Insektenbiol.* 7 : 391.
27. ———, 1915, Cecidomyidenstudien, IV. Revision der deutschen Oligotropharien und Lasiopterarien nebst Beschreibung neuer Arten, *S.B. Ges. naturf. Fr. Berl.*: 485—567.
28. ———, & H. HEDICKE, 1925—'39, Die Cecidomyiden (Gallmücken) und ihre Cecidien, *Zoologica* : 140. Stuttgart.
29. SCHAFFNIT, E., 1921, Getreidefliegen, *Ber. Auftr. Feinde und Krankh. Kultur Pfl. Rheinprov.* 1918 und 1919 : 43—47.
30. SCHINER, 1864, Fauna Austriaca, Diptera, II, Wien.
31. VENTURI, F., 1939, Contributi alla conoscenza dell'Entomofauna delle Graminacee, VI, *Redia* 26 : 27—70.
32. WAGNER, B., 1871, *Diplosis equestris* n. sp., Sattelmücke, *Stett. ent. Ztg.* 32 : 414—423.
33. WAHL, C. v. & K. MÜLLER, 1914, *Ber. Hauptst. Pfl. Sch. Baden*: 30. Eugen Ulmer, Stuttgart.
34. WINNERTZ, J., 1853, Beitrag zu einer Monographie der Gallmücken, *Linnaea Entomologica* 8 : 216.

Kabos, W. J., Tweevleugelige insekten — Diptera, VI. De Nederlandse dazen (Tabanidae) en horzels (Oestridae). Wetenschappelijke Mededeling no. 38 van de Kon. Ned. Natuurhist. Ver., juni 1960.

Deze 16 pagina's tellende publicatie is weer een belangrijke bijdrage tot de kennis van de Nederlandse insekten. Aanwijzingen worden gegeven voor het verzamelen en prepareren van deze vliegen, vaak echte kwelgeesten van mensen en dieren en daardoor ook bij leken goed bekend. Tabellen maken het mogelijk alle dazen en horzels, die in ons land aangetroffen zijn, tot op de soort te determineren. Ter toelichting dienen 21 door de schrijver zelf getekende en uitstekend gereproduceerde figuren.

Van alle soorten wordt de nu bekende verspreiding in Nederland opgegeven, zodat ook deze twee families faunistisch weer geheel bijgewerkt zijn. Het valt overigens wel op, dat onze kennis over dit onderdeel slechts berust op het materiaal van vier (!) collecties, wel een bewijs, dat hier nog heel wat leemten aangevuld kunnen worden. (Maar bevatten de collecties te Leiden en te Rotterdam in het geheel geen materiaal van deze families?)

De prijs bedraagt voor leden van N.E.V. en K.N.N.V. f. 1.75 en voor niet-leden f. 2,25. De W.M. wordt toegezonden na overschrijving van het bedrag op postrekening 13028 van het bureau van de K.N.N.V. te Hoogwoud. — LPK.

De subgenusnaam *Eutabanus* Kabos (Dipt., Tabanidae). Ik ontving zopas de wetenschappelijke mededeling Nr. 38 van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, nl. De Nederlandse Dazen (Tabanidae) en Horzels (Oestridae), door Dr. W. J. KABOS. In dit anders uitstekend werkje vond ik echter een nomenclatorische fout die overigens veelal voorkomt, doch die niettemin een erge fout blijft.

Bij het geslacht *Tabanus* Linné, 1761, erkent de schrijver o.m. een ondergeslacht *Eutabanus* Kabos, waarin ook de typische soort van het geslacht *Tabanus* voorkomt, nl. *Tabanus autumnalis* Linné, 1761. De International Code of Zoological Nomenclature zegt echter (Art. 14, section 1 (b)): „Nominate sub-genus. A genus that is divided into subgenera must always bear the same name as the subgenus with the oldest valid name, which, therefore, is termed the „nominate subgenus“". De opstelling is niet onberispelijk, maar de inhoud is duidelijk genoeg. Het nominatief ondergeslacht moet bijgevolg heten *Tabanus* en *Eutabanus* Kabos wordt er synoniem van.

S. G. KIRIAKOFF, Zoölogisch Museum, 14, Universiteitstraat, Gent.